

ПРОЕКТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ

У даній статті окреслено проектні технології на уроках у початкових класах як інструмент формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Сьогодні в Україні відбувається реорганізація системи освіти, яка орієнтована на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується суттєвими змінами цільових установок, зокрема: перехід від основної мети – всебічний і гармонійний розвиток підростаючого покоління – до формування особистості учня, розвитку його здібностей, талантів, розширення наукового світогляду, нарощення культурного рівня. Відбувається зміна освітньої парадигми: пропонується новий зміст, інші підходи, нестандартні форми роботи, інші відносини і цінності, інший педагогічний менталітет.

В. Огнев'юк відмічає: «Головне у реформі школи – не термін, а зміст навчання. Сьогодні знання не можуть бути самоціллю. Важливо дитині дати інструмент, щоб вона змогла впродовж усього життя навчатися, адже кожні 4-5 років фактично пізнане раніше втрачає свою актуальність. У людині повинна бути сформована здатність учитися впродовж усього життя, бути мобільним і конкурентоспроможним у суспільстві високих технологій» [1, с. 5-6].

Саме тому таким актуальним питанням залишається в педагогіці, і на сьогодні формування пізнавального інтересу школярів. Значення пізнавального інтересу для розвитку особистості ґрунтовно розкрито в роботах видатних педагогів минулого, зокрема Г. Сковороди, В. Ушинського, Я. Коменського, В. Сухомлинського, А. Макаренка. Усі вони висловлювали думки про те, що успішність дитини залежить від розвитку його пізнавальних інтересів, підвищення творчої активності. Стійкий пізнавальний інтерес є основою всієї навчально-виховної роботи з дітьми, запорукою розвитку творчої активності та нарощення культури навчальної діяльності. У початковій школі важливо пробудити пізнавальну активність учнів, що стане фундаментом розвитку творчої активності особистості.

Досвід показує, що ефективно ця проблема може вирішуватися шляхом впровадження сучасних педагогічних технологій, зокрема методу проектів. Такий підхід забезпечує одночасний розвиток, навчання й виховання дітей, тому як активізує

---

* © Пікуль О.І., Чумаченко Л.М.

творчу та пізнавальну діяльність під час виконання проектів.

Широко коло науковців у своїх дослідженнях указують на те, що проектна діяльність це засіб активізації пізнавальної діяльності учнів. Серед них: О. Авраменко, Т. Бербер, Н. Дубова, О. Коберник, А. Костюкова, Т. Кравченко, Ю. Кузьменко, Л. Стеців, Г. Хабазня та ін.

Мета даної статті – окреслити проектні технології на уроках у початкових класах як інструмент формування пізнавального інтересу молодших школярів.

Пізнавальний інтерес – це емоційно усвідомлена, вибіркова спрямованість особистості, звернена до предмета й діяльності, пов'язаної з ним, що супроводжується внутрішнім задоволенням від результатів цієї діяльності. Це один із важливих мотивів навчання школярів [2, с. 148].

Пізнавальний інтерес відрізняється пошуковим характером, сприяє розвитку таких психічних процесів, як мислення, увага, пам'ять, увага; під його впливом навіть у слабких учнів навчання проходить набагато продуктивніше. Завдяки його впливу в школяра постійно виникають питання, відповіді на які він сам активно шукає. В інтелектуальній діяльності, що відбувається під впливом пізнавального інтересу, проявляється активний пошук, дослідницький підхід до виконання завдань, а також емоційні прояви: емоції здивування, почуття очікування нового, почуття інтелектуальної радості, успіху. Таким чином, сутність пізнавального інтересу полягає в цілісній нерозривності взаємозв'язаних і взаємообумовлених інтелектуальних та емоційно-вольових процесів [3, с.25].

Інтерес до навчання є основним засобом успішного навчання, необхідною умовою досягнення позитивних результатів. Активні школярі вирізняються більшою самостійністю як у розв'язанні навчальних завдань, так і в життєвих ситуаціях. Тому педагогічна діяльність повинна забезпечувати розвиток узагальненого навчально-пізнавального інтересу, бути так організована, «щоб діти шукали різницю між новими та вже отриманими знаннями, приймали альтернативні рішення, мали змогу зробити відкриття, формулювати свої власні ідеї та думки. Уміння щось побачити, здивуватися, захопитися, захотіти негайно зрозуміти, знайти в собі сили, щоб відшукати відповіді на запитання, не відступити перед труднощами, а, діставши відповідь, знову прагнути вперед, у незвідане, – усе це, разом узятє, і є інтерес.» [4, с. 152]. Як зазначає О. Бівол: «Лише тоді, коли дитина зацікавиться матеріалом, у неї виникне бажання дізнатися про нього більше. Ефективне навчання неможливе без пошуків шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів.

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

- зосередженість на власній діяльності щодо вирішення проблеми;
  - намагання розв'язати завдання самостійно;
  - завзятість та наявність бажання подолати перешкоди;
  - намагання завершити розробку проекту згідно з визначеним планом;
  - виявлення бажання розробити інший проект;
- 3) емоційні реакції учня:
- емоційне піднесення у процесі діяльності, радість відкриття нового;
  - адекватні емоційні прояви щодо спільної роботи над проектом, отриманого результату, набутого досвіду, а також вираження емоцій стосовно роботи інших учасників проекту;
  - позитивна (чи негативна) реакція на завершення проекту;
  - відчуття особистої значущості від долучення до нового виду діяльності.

Проте, у молодших школярів ще відсутній достатній досвід проектної діяльності, тому особливістю запровадження проектної технології в початковій школі є те, що вчитель є організуючим початком: він планує проект; обирає тему, яка підпорядковується не лише інтересам дітей, а й потребам конкретної освітньої ситуації; ознайомлює учнів із проектною роботою, здійснює безпосередню її координацію; навчає визначати джерела необхідної інформації (шкільні підручники, довідкова література, Інтернет тощо).

Слід відмітити, що деякими навчальними програми передбачено роботу над навчальними проектами, серед них: «Основи здоров'я», «Я і Україна. Громадянська освіта», «Я і Україна. Довкілля», «Трудове навчання». Оскільки проектні технології мають інтегративний характер, то їх використання можливо при вивченні будь-якого навчального предмета. Так учитель на будь-якому уроці може створювати такі проблемні ситуації, які учні можуть вирішувати у формі проекту. Для цього необхідно: вивчити зміст програм загальноосвітньої школи з метою виділення системи проектів; урахувати можливості навчального матеріалу, міжпредметні і внутрішньопредметні зв'язки в змісті навчального матеріалу з метою формування системи знань на змісті навчальних предметів і наукової картини світу в учнів; сформулювати основні завдання, вправи, способи дій, що повинні діти виконувати на кожному етапі виконання проекту; продумати й визначити індивідуальні для кожного учня завдання в змісті проекту, щоб вони були кожному під силу; визначити навчальні, розвиваючі цілі проекту; визначитися зі

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

змістом проекту, а для цього слід відібрати відповідно до теми проекту навчальний матеріал за змістом і обсягом.

Дуже важливо під час організації проектної діяльності враховувати певні вимоги до цього процесу. Так, у ході впровадження проектної діяльності в роботу вчителя початкових класів слід враховувати такі:

- тема для всього класу може бути одна, а шляхи її реалізації в кожній групі – різні. Можливе одночасне виконання учнями різних проектів;

- проект є значущим для найближчого та опосередкованого оточення учнів – однокласників, їх батьків, знайомих;

- проект завжди педагогічно значущий, тобто учні одержують знання, будують взаємини, оволодівають необхідними способами мислення та дії;

- проект повинен бути завчасно спланованим, але разом із тим допускає гнучкість та зміни під час його виконання;

- проект орієнтовано на вирішення конкретної проблеми.

Цілі проекту обмежені рамками завдання, що вирішується, та часом [7, с. 15].

Основна мета методу проектів полягає в тому, щоб актуалізувати необхідні знання, уміння, навички учня на відповідному рівні; навчити застосовувати їх практично у взаємодії з товаришами, учителем, у своїй життєдіяльності; стимулювати учня до самореалізації, до творчої навчальної діяльності. У той же час використання методу проектів забезпечує позитивну мотивацію й диференціацію в навчанні, дозволяє охоплювати різні навчальні предмети, більш повно використовувати міжпредметні зв'язки, навчати використовувати свій досвід на практиці, самостійно здобувати інформацію, здійснювати такі розумові операції, як-от: аналіз, синтез, виділення головного, узагальнення, систематизація інформації тощо. Основне завдання проектної діяльності – озброїти школярів комплексом таких знань, умінь, навичок, досвіду, що допоможуть йому у вирішенні проблем, пошуку та дослідженнях життєвих ситуацій. «Суть проектної технології – формувати інтерес в учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань та через проектну діяльність, яка у своїй основі передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань. Проектна діяльність як форма навчально-пізнавальної активності учнів має значний розвивальний потенціал» [8, с. 104].

Враховуюче все вищесказане, слід додати, що вчитель виконує багато специфічних ролей під час організації, керування та реалізації проектів дітьми. Він ентузіаст, спеціаліст,

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

консультант, організатор доступу до ресурсів і необхідним спеціалістам, керівникам, порадинок, партнер, наставник, приклад для наслідування. Учитель може працювати як індивідуально з учнем, так і з окремими групами дітей, з колективом класу на основі загального для всіх дітей проекту або окремих проектів для відповідних груп дітей.

Таким чином, виконання проекту, різних його видів за тематикою створює умови для активізації пізнавального інтересу учнів і через це підвищує ефективність навчання, виховання, розвитку дітей, відкриває можливості практичної реалізації творчих ідей, допомагає використовувати отримані знання в діяльності, пов'язаного із проблемами реального життя. Такий підхід допомагає педагогам оптимізувати навчально-виховний процес, зробити його більш насиченим і цікавим, забезпечити підвищення пізнавальної активності школярів, робить дітей більш відповідальними, старанними, самостійними, зацікавленими в результатах своєї навчально-трудої діяльності.

Підбиваючи підсумки, слід зазначити, що проектна діяльність у початковій школі це той інструмент, який допомагає вчителю формувати стійкий інтерес до навчання. Більш того, школярі поступово опановують проектування не лише як навчальну технологію, уміння самостійно вчитися, критично мислити, але також як метод організації та планування своєї подальшої життєдіяльності.

Література:

1. Огнев'юк В.О. Організаційно-управлінське забезпечення переходу на 12-річний термін навчання (Проблеми переходу початкової школи на нову структуру і зміст навчання) // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції в м. Донецьку 2-3 листопада 2000 року. – Донецьк: ВАТ «УкрНТЕК», 2000. – С. 5-6.
2. Грибко Л.О. Упровадження особистісно орієнтованого підходу до навчання для активізації пізнавальної діяльності молодших школярів / Л.О.Грибко // Таврійський вісник освіти. – 2012. – № 1. – С.148-153.
3. Щукіна Г.І. Педагогічні проблеми формування пізнавальних інтересів учнів / Г.І. Щукіна. – К.: Либідь, 1998. – 274 с.
4. Мельниченко Т.Л. Формування пізнавальної активності молодшого школяра на уроках у початкових класах / Т.Л.Мельниченко // Таврійський вісник освіти. – 2012. – № 2. – С.152-160.
5. Бівол О.С. Проблемно-пошукові методи навчання на уроках у початкових класів як засіб підвищення пізнавальної діяльності учнів / О.С.Бівол // Таврійський вісник освіти. – 2012. – № 3. – С.103-107.
6. Проекти в початковій школі: тематика та розробки занять / упоряд.: О.Онопрієнко, О.Кондратюк. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с.
7. Кузьменко Ю.В. Реалізація проектної методики у процесі формування культури навчальної діяльності школярів. – Херсон, РІПО,

8. Баранова А. Проектна технологія як засіб формування інтересу до навчання молодших школярів / Анастасія Баранова // Освіта і управління. – 2011. – Т.14. – № 2-3. – С.102-105.

Попович Т.М.*

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В СІЛЬСЬКІЙ ШКОЛІ

У даній статті проаналізовано особливості здійснення процесу трудового навчання та виховання на національно-культурних традиціях у сільській загальноосвітній школі. Досліджено, як впливає вивчення модулів сільськогосподарського напрямку на професійне самовизначення учня.

На сьогодні перед освітою стоять відповідальні завдання стосовно виховання й підготовки молоді до ефективної трудової діяльності. Ринкові відносини кардинально змінюють характер та цілі праці, підвищують рівень конкурентоздатності робітників: зростає інтенсивність праці, робота вимагає більш високого професіоналізму, відповідальності за себе й за доручену справу, чіткої виконавчої дисципліни тощо. У цих умовах важливого значення набуває впровадження новітніх педагогічних технологій уроків трудового навчання, на яких учні повинні навчитися не тільки й не скільки виконувати певну роботу, а більш за все набути навичок праці й співпраці, визначати мотивацію діяльності, передбачати необхідний її результат, та навіть розраховувати свої зусилля й витрати для досягнення поставленої мети. Саме такі вимоги ставить життя перед випускниками шкіл. Досягнення цієї мети забезпечується змістом трудового навчання, який розроблено відповідно до Державних стандартів освітньої галузі «Технологія» [6, с. 3] – це формування й розвиток проектно-технологічної та інформаційно-комунікаційної компетентностей для реалізації творчого потенціалу учнів і їх соціалізації в суспільстві.

У сільських школах організація навчально-виховного процесу із трудового навчання має певні особливості, а саме:

- старіння педагогічних кадрів (у сільській місцевості більше половини педагогів відносяться до вікової групи від 45 до 65 років, рівень молодих спеціалістів коливається від 5 % до 9 %);
- застарілість матеріально-технічної бази навчально-виховного процесу (майстерні мають лише 42,3 % загальноосвітніх закладів на селі);

---

* © Попович Т.М.